

nižlića i Petra Lipovčevića. Nju posebice valja promatrati pod vidom izgradnje katoličkog identiteta u Slavoniji i Podunavlju.

Hoškova knjiga predstavlja znanstveni prinos poznavanju naše kulturne i crkvene povijesti, a u suvremenom nastojanju oko duhovne obnove hrvatskoga naroda u mnogočemu može poslužiti kao putokaz. Marijan Jaić je, kako kaže sâm Hoško u *Zaglavku* knjige, vodič kroz hrvatsku narodnu, kulturnu i crkvenu prošlost, i to u razdoblju kad su ilirski pokret i hrvatski narodni preporod pripremali i izgrađivali građansku Hrvatsku, a o tom "građanstvu" i "građanskoj" Hrvatskoj i danas se jako puno govori. Jaić je imao pronicavi i nepogrešivi dar zapažanja. Osjetio je neposredne vjerske i kulturne potrebe ljudi s kojima je bio povezan djelovanjem i suživotom. I upravo taj osjećaj, taj pronicavi duh odredio je njegov život, njegovo vrijeme i njegov prostor. Radio je i za druge, ali politički program hrvatskog narodnog preporoda nikada nije napustio. Poslije prevrata 1848. godine Jaiću je jasno, veli Hoško, da je ostvaren i politički cilj preporoda, a to je jedinstvo svih hrvatskih zemalja u sastavu Monarhije.

Josip Barbarić

Katalog arapskih, turskih, perzijskih i bosanskih rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke. Obradio Fehim Nametak, London/Sarajevo: Al-Furqan/Rijaset Islamske zajednice u BiH, 1998. Sv. 4, XVIII+534+19 str.

Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu najstarija je postojeća knjižnica u Bosni i Hercegovini; utemeljena je 1537. godine kao zaklada (vakuf) osmanlijskoga namjesnika Gazi Husrev-bega. Nije poznato koliko je rukopisa imala u prvim stoljećima po osnutku; godine 1697. zgrada knjižnice je stradala u požaru i od prvotnog je fonda sačuvan vrlo malen dio. Od 1867. godine u Gazi Husrev-begovu biblioteku postupno su se prenosile mnoge vakufske i privatne knjižnice iz svih krajeva Bosne i Hercegovine, tako da njezin fond danas broji oko sedam tisuća kodeksa¹. Ta najbogatija bosanskohercegovačka zbirka arapskih, turskih, perzijskih i alhamijado rukopisa, među najvećim je zbirkama arabičkih rukopisa na Balkanu. U proteklom ratu, u kojem su diljem Bosne i Hercegovine uništene mnoge javne i privatne knjižnice, bogati rukopisni fond Gazi Husrev-begove biblioteke ostao je sačuvan.

Prva dva sveska kataloga toga fonda izradio je Kasim Dobrača (objavljeni su 1963. i 1979), a treći Zejnil Fajić (1991). Prvi je svezak obuhvatio enciklopedijska

¹ Dobrača, Kasim, Uvod u: Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa, sv. I, Starješinstvo Islamske vjerske zajednice za SR Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo 1963, str. XIV.

djela, prijepise Kurana, djela iz islamske tradicije i dogmatike te dove (molitve). Drugi svezak daje kataloški opis rukopisa djela iz islamskog prava, a treći djela iz etike i propovjedništva.

Četvrti svezak, koji ovdje predstavljamo, sastavio je prof. dr. Fehim Nametak vodeći se načelom tematskog objedinjavanja rukopisa, što su ga utvrdili njegovi prethodnici: obradio je kodekse u kojima je prvo djelo iz oblasti lijepe književnosti, a prema jeziku ih podijelio na arapske, turske i perzijske. U posebnoj su skupini al-hamijado rukopisi: u njima su djela napisana arapskim pismom, a jezikom što ga njihovi autori nazivaju bosanskim (bosnevi) ili bošnjačkim (bošnakča).

Ovaj svezak daje kataloški opis 616 rukopisa od kojih mnogi uz ono prvo, književno, sadrže i druga, tematski posve različita djela. U *Uvodu* autor izdvaja posebno vrijedne kodekse obradenoga fonda; uz autografe nekih sarajevskih pjesnika te raskošno iluminirani prijepis *Divana* perzijskoga klasika Hafiza, on posebno ističe *Ljetopis* Mula Mustafe Bašeskije (umro 1809), koji je "kronika i nekrologij Sarajeva, ali i jedna od najstarijih zbirki narodnih priča i mudrosti nastalih na tlu Bosne." (*Uvod*, str. 7).

Metodologija obrade kodeksa primijenjena pri sastavljanju ovoga sveska sukladna je današnjim svjetskim standardima katalogiziranja arabičkih rukopisa. Suviše je, naime, podrobno iznositi sadržaj općepoznatih, kanonskih, često prepisivanih djela kakva se mogu naći u većini zbirki: dostaju naslov i ime autora, incipit, paleografska i kodikološka obilježja te navođenje referentne literature i podataka o rukopisima istoga djela u drugim zbirkama. Iznimno su podrobnije predstavljani oni rukopisi kojih su podaci o autoru djela, prepisivaču, bivšim vlasnicima ili zavještačima važni za izučavanje kulturne povijesti Bosne i Hercegovine. Navođenje tih podataka pridonosi razumijevanju složena procesa prijenosa znanja i kolanja knjige na bosanskohercegovačkim prostorima.

Četvrti svezak Kataloga rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke vrijedan je izvor referenci istraživačima arapske, turske, perzijske i bošnjačke književnosti. Njegovoj obavijesnoj vrijednosti pridonose i podrobna, precizna kazala: Indeks naslova arapskim pismom (str. 465-484) i u transkripciji (str. 485-498), Indeks autora (str. 499-518), Indeks prepisivača (str. 519-523), Indeks vakifa (zakladnika) i bivših vlasnika (str. 525-530) te Indeks mjesta (str. 531-534).

I na poslijetku: u vrijeme pisanja ovoga prikaza objavljena su još dva sveska kataloga rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke. Sv. 5 priredio je Zejnil Fajić obradivši 450 kodeksa s ukupno 994 djela iz filozofije, logike, disputacije, historije i geografije, a sv. 6, autora Mustafe Jahića, obuhvaća 512 rukopisa s 883 djela iz gramatike arapskoga jezika. Ovakav izdavački zamah plod je uspješne suradnje voditelja Biblioteke, istraživača, arhivista i knjižničara angažiranih na zahtjevnom i op-

sežnom poslu katalogiziranja sa zakladom al-Furqan koja skrbi za islamsko kulturno naslijeđe u čitavom svijetu, a koja je i suizdavač spomenutih knjiga.

Tatjana Paić-Vukić

Archivum, Vol. XLIII/1997.

Navedeni broj Archivuma nosi naslov *Radovi XIII. Međunarodnog arhivističkog kongresa* (Peking, 2-7. rujna 1996). Ovaj kongres, održan je po prvi put izvan granica Europe i Sjeverne Amerike, a kako se održava na kraju stoljeća, zamišljen je kao "polaganje računa na kraju stoljeća", promišljanje do kuda se stiglo u okolnostima suradnje i zakonodavstva, kako su se razvijala načela arhivske teorije te kakvi su dogledni zahtjevi modernih tehnologija. Na Kongresu su održane 4 plenarne te uvodna i završna sjednica.

Na uvodnoj sjednici sudionike skupa pozdravili su premijer Narodne Republike Kine Li Peng, generalni direktor Državnog arhivskog ureda i Središnjeg arhiva Kine Wang Gang, pomoćnik generalnog direktora UNESCO-a za komunikaciju, informacije i informatiku Henrikas Yushkiavitshus, predsjednik IFLA-e Robert Wedgeworth, generalni sekretar ACCT-a Jean Louis Roy te predsjednik Međunarodnoga arhivskog vijeća Jean-Pierre Wallot.

Uvodno obraćanje Kongresu održao je kanadski arhivist Michael Swift. U njemu je predstavio temu kongresa *Arhivi na kraju stoljeća: Svođenje računa i pogled unaprijed* i njenu pozadinu – namjera mu je bila utvrditi neke od očevidnih promjena koje su se pojavile u svijetu, poput informacijske revolucije te ekonomskih, socijalnih i političkih promjena, i objasniti na koji način su one od presudne važnosti za rad arhivista i kako će se oni suočiti s izazovima novoga milenija.

Početno izlaganje I. plenarne sjednice održao je Jan van den Broek pod nazivom *Međunarodna arhivska suradnja od Briselskog kongresa 1910*, u kojem donosi historijski pregled razvoja međusobnog razumijevanja i međunarodne arhivske suradnje na globalnoj razini. Između Bruxella i Pekinga leži stoljeće u kojem je izgubljen dobar dio suvremenoga optimizma koji je označio njegov početak, kada je predsjedavajući arhivske sekcije na Briselskom kongresu Samuel Muller mislio da će sve međunarodne probleme biti moguće rješavati na sastancima poput tog. Osim Stalne komisije zadužene za organizaciju sljedećeg kongresa, ustrojene su dvije međunarodne arhivske strukture: Arhivska komisija pri Međunarodnom komitetu povijesnih znanosti i Odbor stručnih arhivista pri Ligi naroda. Daljnji razvoj išao je preko govora Solona Bucka, *Arhivistički "Jedan svijet"* i osnivanja Međunarodnoga arhivskoga vijeća, do suvremenog razvoja struke. Slijedila su izlaganja Jerzya Skowroneka, *Arhivska suradnja za lakšu dostupnost i korištenje arhiva*, u kojemu